

BİRİNCİ BÖLÜM

FAŞİZM NEDİR ?

Özellikle son yıllarda faşizm hakkında çeşitli çevrelerce çok şey yazıldı, çizildi. Bu konuda birçok yanlış görüşler de dile getirildi. Hatta faşizm konusunda bir kavram kargaşası bile yaratıldı. Bu nedenle, bilim açısından faşizmin ne olduğunu vurgulamak, faşizmin sınıfsal karakterini ve çeşitli niteliklerini sıralamak broşürümüzün birinci bölümünün konusu olacaktır.

FAŞİZMİN TANIMI :

Faşizm konusunda getirilen çeşitli tanımlamalar vardır. Bunlar arasında en yaygın ve en özlü olanı, faşizmi şu sözlerle anlatır:

«Faşizm, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür.»

Bu tanımda, hem faşizmin sınıfsal kimliği, hem de en belli başlı temel karakteristikleri özetlenmiştir. Şimdi bu tanımda en özlü biçimde dile getirilmiş olan kavramları ve nitelikleri birer birer açarak, inceleyelim.

FAŞİZMİN SINIFSAK KARAKTERİ:

Faşizm emperyalist çağın bir olgusudur. Banka ve sanayi sermayesinin kaynaşmasından ortaya çıkan finans kapital'in, egemenlik kurduğu kapitalist aşama, bilindiği gibi tekelci kapitalizm veya kısaca emperyalizm diye adlandırılır. Faşizmin tarih sahnesine çıkışı, emperyalist çağla birlikte başlamaz. Kapitalizmin can çekişen — en son — aşaması olan emperyalist çağda, dünyanın ilk sosyalist devrimi gerçekleştikten ve sosyalizm ilk kez bir ülkede kurulup sağlamlaşmaya başladıktan sonra, faşizm, önce Avrupa'da tarih sahnesine çıkmıştır. Bir başka deyimle, kendi iktidarını tehlikede gören tekelci sermaye kimi ülkede işçi sınıfına ve tüm emekçi halka karşı faşist rejimleri tezgahlamağa başlamıştır. Bu nedenle:

«Faşizm, Sermaye'nin emekçi kitlelere karşı en azgın saldırısıdır».

Faşizm, ilk kez iki dünya savaşı arasındaki dönemde, bir yandan birçok Avrupa ülkesinde sınıf mücadelesinin yükseldiği, öte yandan—ve en önemlisi — muzaffer sosyalizmin, Avrupa ve tüm dünya olaylarını temelinden etkilediği, yani insanlık tarihinde yepyeni bir çığırın başladığı bir dönemde, bazı ülkelerde sermayenin en gerici, en şiddetli diktatörlüğü olarak doğmuş ve

bugüne kadar, uluslararası gericiğin birçok ülkede uyguladığı veya uygulamaya çalıştığı, en gerici, en karşı-devrimci, en zorba, en kanlı burjuva diktatörlük biçimi olagelmıştır.

Özetlersek, kapitalizm, kendi son aşamasında ölümünü geciktirebilmek, ömrünü uzatabilmek için, sosyalist güçler başta olmak üzere, tüm emekçi kitlelere (ve hatta emekçi olmayan fakat burjuva demokrasisine bağlı kalan diğer toplum kesimlerine) karşı gücü yettiği oranda saldırmaktadır. İşte bu saldırının kimi ülkenin koşullarında aldığı biçim, son yarım yüzyılı aşkın zamandır FAŞİZM olagelmıştır. Bu bakımdan:

«Faşizm, burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır.»

Faşizmin asıl amacı, tekelci sermayenin egemenliğindeki kapitalist sömürüyü sürdürmek ve genel olarak kapitalist sömürüye, özel olarak tekelci sermayeye karşı mücadele veren tüm devrimci ve demokratik güçleri sindirmektir. Bu nedenle, faşizm, tekelci sermayenin karşısında en kararlı, en tutarlı mücadele veren toplum kesimi işçi sınıfı başta olmak üzere tüm emekçilere azgınca ve pervasızca saldırır. Yani:

«Faşizm, işçi sınıfının ve tüm emekçilerin en amansız düşmanıdır.»

Demek ki, faşizmin sınıfsal karakteri tekeli sermayedir. Bir başka deyimle, faşizmin başını çeken asıl sosyal zümre **tekelci burjuvazi**'dir. Yani faşizm, tekeli burjuvazi dışında düşünülemez. **Fakat, her tekeli burjuva iktidarı faşizm değildir.** Daha sonra da göreceğimiz şu iki noktayı burada belirtmemiz gerekiyor:

- Tekeli burjuvazinin sınıf egemenliğinin günümüzde belli başlı iki türü vardır. Bunlardan birisi **burjuva demokrasisi**, diğeri ise **faşizm**'dir.
- Faşist rejimi getirmek, tekeli sermayenin kendi isteğiyle gerçekleşecek bir şey olmadığı için, bugün çok sayıdaki kapitalist ülkede faşizm iktidarda değildir. Tekeli burjuvazi, kendi gerici ve sömürge karakteri gereği, egemen olduğu her ülkede, en zorba diktatörlük biçimine, yani faşizme, başvurmak ister. Fakat karşıdaki devrimci demokratik güçler, eğer faşizme geçit vermiyorsa, tekeli burjuvazi faşizmi getiremez.

Bu nedenle, bütün kapitalist rejimlere faşizm denilemeyeceği gibi, tekeli burjuvazinin egemenliğinin her türüsüne de faşizm denemez. Gene, burjuva egemenliğinin başvurduğu zorbalık ve şiddet uygulamalarının hepsini de

faşizm diye adlandırmak yanlıştır. Bir kapitalist ülkedeki rejimin faşist olup olmadığını, burjuvazinin kullandığı zor biçimlerine bakarak çıkaramayız. Böyle bir tutum yüzeysellik olur ve bizi yanılgıya götürür. Bir ülkedeki burjuva diktatörlük biçiminin genel anlamda burjuva demokrasisi mi, yoksa faşizm mi olduğunu anlamak için, önce bu iki burjuva egemenlik türü arasındaki farkları görmemiz gerekir.

BURJUVA EGEMENLİĞİ: FAŞİZM VE BURJUVA DEMOKRASİSİ

Sınıflı bir toplumda, sınıflardan birisi veya birkaçı, diğer başka sınıflar üzerinde egemenlik kurmuşsa, bu egemenlik, şu ya da bu biçimde, gerçekte bir diktatörlük türüdür. Ne var ki devrimci öğretiden dolayı önemli olan bu diktatörlüğün türüdür, diktatörlüğün, **sınıf karakteridir**. Burjuvazinin sınıf egemenliği (diktatörlüğü) geniş emekçi yığınlar üzerinde **azınlık tahakkümü** temsil eder. İşçi sınıfı iktidarı ise bunun tam tersidir. En geniş yığınların-büyük çoğunluğun-demokrasisini içerir. Bu nedenle, burjuvazinin egemen olduğu bir toplumdaki yönetim de gerçekte burjuva diktatörlüğüdür. Bir başka deyişle, her türlü burjuva egemenliği, özünde diktatörlüktür. Bu temel ve genel olgu-

yu unutmamak gerekir. Çünkü burjuvazinin sınıf egemenliği en geniş burjuva demokrasisi altında bile **baskı** ve **tahakküme** dayanır. Yani egemen burjuvazi, üretim araçlarını elinde tutabilmek için bir üstyapı kurumları bütünlüğüne,—bir baskı aygıtına ve mekanizmasına— başvurur. Bu baskı mekanizması burjuva diktatörlüğünün uygulanma aracıdır.

Fakat, bütün burjuva egemenlikleri, özünde diktatörlüktür diye ifade ettiğimiz olgu, hiçbir zaman burjuva demokrasisi ile faşizmin aynı şeyler olduğu anlamına gelmez. Burjuva demokrasisi de, faşizm de, her ikisi de günümüzde tekeli sermayenin başını çektiği ve amacı kapitalist sistemi korumak ve sürdürmek olan birer baskı rejimleridir, ama burjuva demokrasisi ile faşizm arasında önemli farklar vardır. Ve bu farklar, sadece, görünüşte kalan ayrılıklar değildir; **nitel** farklılıklardır.

Burjuvazi, Avrupa'da feodaliteye karşı iktidar mücadelesi verdiği dönemlerde, yani burjuva devrimleri öncesinde, hem kendi sınıfsal hakları için, hem de feodaliteye karşı işçileri ve köylüleri yanına alabilmek için birtakım burjuva demokratik ilkeler de getirmiştir. Ne var ki, burjuvazinin feodaliteye karşı devrimci dönemlerinde savunduğu bu ilkeler, burjuvazinin iktidara

gelmesiyle, sadece kapitalist sınıf hakimiyetini koruyan ilkeler haline getirmek istemiştir. İşçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki temel sınıf mücadelesinin tarih sahnesine çıkmasından sonra da, burjuva demokrasilerinde demokratik hak ve özgürlükleri geliştirmek işçilere, aydınlara ve diğer emekçilere düşen demokratik görevler olmuştur.

Burjuvazi daima bu özgürlükleri yoketmek ve emekçiler, aydınlar, tüm ilerici güçler üzerinde daha ağır bir baskı kurmak ister. Fakat bu isteğini her zaman — çoğu kez — gerçekleştirmez.

Emperyalist çağda, dünyanın ilk sosyalist devriminden sonra tekelci sermayenin kimi ülkede başvurmağa başladığı faşist rejimlerin gelmesi, ömürlerinin kısa veya uzun olması da c ülkelerin iç ve dış koşullar bütünlüğü içinde yer alan sınıf güçleri arasındaki ilişki ve çelişiklere, sınıf güçleri dengesine bağlıdır.

Bir başka deyişle, bir kapitalist ülkeye faşizmin gelip gelmemesi tekelci burjuvazinin keyfine bağlı değildir. Eğer o ülkedeki güçler dengesi, o ülkenin sınıf mücadelesine etkimedede bulunan uluslararası koşullar ve özellikle ülkenin devrimci-demokratik güçleri faşizme geçit ver-

miyorlarsa, tekelci sermaye ve onun en gerici kesimleri faşizme başvuramaz.

Burjuva demokrasileri ile faşist rejimler arasındaki ayırımın nitel olduğunu bilmek, bu konudaki yanlışları önlemek hem devrimci hem de demokratik mücadele açısından büyük önem taşır.

Burjuva demokrasileri arasında, o ülkenin demokratik güçlerinin mücadeleleri ve gelişkinliği ölçüsünde çeşitli önemli veya önemsiz nicel farklılıklar bulunabilir. Bir kapitalist ülkede — örneğin günümüz Türkiyesinde — burjuva demokrasisi son derece kısıtlı olabilir. Ama bu kısıtlı burjuva demokratik rejimle bile, faşizm arasında önemli nitel farklılıklar vardır. Örneğin Salazar Portekiz'i, Franko İspanya'sı, Papadopoulos - Yuannidis Yunanistan'ı, M. Rıza Pehlevi İran'ı ile Türkiye'nin bugünkü MC gericiliği arasındaki fark nicel değil, nitel'dir.. Son derece kısıtlı bir burjuva demokrasisi olmasına ve faşizmin tırmanış çabalarına rağmen, bugün Türkiye'deki rejim burjuva demokrasisidir. Yakın tarihten örnek verecek olursak, 12 Mart faşizmi ile MC gericiliğini aynı kaba koyup her ikisini de faşizm diye ilan etmek yanılıdır. Burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki ayırımın önemini, faşizme karşı en ön saflarda mücadele ver-

miş ünlü sosyalist düşünce ve eylem adamlarından Dimitrov şu şekilde dile getiriyordu:

«Biz anarşist değiliz ve ülkede hangi rejimin en kısıtlı demokratik hak ve özgürlüklerle bile olsa burjuva demokrasisi biçimindeki burjuva diktatörlüğünün mü, yoksa açık faşist biçimindeki burjuva diktatörlüğünün mü bulunduğu gerçeğine kayıtsız kalamayız. O demokratik hak ve özgürlüklerin her biri yüzlerce yıllık mücadelelerle, binlerce işçinin ve emekçinin kanları ve canlarıyla kazanılmıştır. Bunların bir milimini bile terketmeğe hakkımız yoktur.»

Burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki başlıca farklılıklar nelerdir? Bu soruya mekanik cevaplar getirmek bizi kalıpcılığa ve şablonculuğa götürür. Sadece kavram olarak bu iki burjuva diktatörlük türü arasındaki **kavram farkını** göstermekle yetineceğiz.

— Burjuva demokrasilerinde — en kısıtlı biçimlerde bile olsa — demokratik hak ve özgürlükler bulunur. Örneğin genel oy hakkı (seçme ve seçilme hakkı), kuvvetler ayırımı ilkesi (yani yasama, yürütme ve yargı organlarının ayrılığı, ve özellikle yargı organı üzerindeki yürütme organı etkisinin az olması veya hiç ol-

maması), düşünme ve söz özgürlüğünün basın ve toplantı özgürlüğünün, siyasi çalışma özgürlüklerinin — kısıtlı veya geniş — olarak varılması, vb. gibi.

- Faşist rejimde parlamento — ve serbest seçimler — ya hiç yoktur, ya da, burjuva demokratik parlamentonun bu niteliği tümüyle yokedilmiş, burjuva demokrasisinin bu organı, faşist yönetime bağımlı bir kukla haline getirilmiştir.
- İşçi sınıfının politik ve ekonomik örgütlenmesinde, diğer emekçi halk örgütlenmelerinde belli yasaklar ve kayıtlar da olsa burjuva demokrasilerinde devrimci-ilerici örgütlenmeler tümüyle yasaklanmamıştır. Hiç kuşkusuz her türlü burjuva iktidarı — ister demokratik, ister faşist olsun — işçi sınıfının ve emekçi halkın politik ve ekonomik mücadelesini yasaklamak, bastırmak ve zor yoluyla önlemek ister. Bu baskılar, onlara verilen mücadeleler ölçüsünde geriletilir, yeni demokratik mevziler, yeni hak ve özgürlükler kazanılır. Burjuvazi hiç bir zaman siyasal hak ve özgürlükleri emekçilere kendiliğinden ikram etmez. Bu nedenle, işçi sınıfı ve emekçi halk örgütlenmeleri

üzerindeki kayıt ve yasakların bulunduğu her tekelci burjuva rejimine faşizm demek doğru değildir.

— Demek ki, burjuva demokrasileri ile faşist rejimler arasındaki belli başlı farklar, genel burjuva demokratik kurumların varolup olmaması ve emekçilerin bunlardan yararlanıp yararlanmaması noktasında düğümlenir.

— Burjuva demokrasileri ile faşist diktatörlükler arasındaki ikincil dereceli, fakat çok önemli bir diğer fark da şudur: Burjuva demokrasilerinde, burjuvazinin tümü, burjuva demokrasisinden serbestçe yararlanır. Faşist diktatörlükte ise, burjuvazinin sadece tekelci zümresi ve hatta tekelci zümrenin de en gerici kesimi, diğer burjuva zümrelerinin politik haklarını ortadan kaldırır. Yani faşist diktatörlükte egemen olan finans grupları, sadece işçi sınıfına ve emekçi halka saldırmazlar. Aynı zamanda, diğer burjuva veya başka sömürücü guruplar, zümreler üzerinde de diktatörlük kurarlar. Örneğin faşist rejimler, burjuvazinin ve tekelci burjuvazinin sosyal demokrat kesimlerine karşı da baskı uygularlar.

Faşist bir rejimde, kendi grupsal çıkarları açısından da olsa, orta burjuva kesimleri, liberal burjuvalar ve egemen faşist klikle çelişki halindeki bir kısım tekelciler bile faşizmden zarar görürler ve ona karşı mücadele ederler. (Hitler'e karşı İkinci Dünya savaşı sırasında düzenlenen başarısız suikastın ardında, önemli tekeli grupların olduğu bilinir.)

- Faşizm konusundaki önemli yanlışların bir başka yanı, yada yanlış değerlendirmelere götüren diğer bir nokta, Burjuva demokrasinin idealize edilmesidir. Burjuva demokrasinden saf - mutlak demokrasinin anlaşılması ve her türlü demokrasinin bir sınıf temeli olduğu gerçeğinin görülememesidir. Dünyanın ve tarihin hiçbir döneminde saf-mutlak demokrasi olmamıştır.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, faşizm ile burjuva demokrasisi arasında kalıpsal ayrımlar koymak doğru değildir. Bu nedenle, burada sadece kavram ve nitelik farklılığını temsil eden önemli değişimlerle yetindik. Yukarıda da belirttiğimiz gibi faşizm ile burjuva demokrasinin nitel farklılığını öz bakımından kavramak gerekir. Yoksa, hiçbir zaman, bir ülkede tekeli

burjuvazi «şu kadar baskı yapıyorsa, faşizm vardır, bu kadar yapıyorsa yoktur» şeklinde ayrımlar ve değerlendirmeler getirilemez. Öte yandan faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki farklılık bir **görecelik sorunu** da değildir.

FAŞİZM KAVRAMI KONUSUNDAKİ YANILGILAR:

Faşizmin özelliklerini ve niteliklerini incelemeğe geçmeden önce, yukarıda özetlediğimiz faşizm kavramı konusundaki temel yanlışları dile getirmemiz gerekiyor.

SOSYAL DEMOKRAT BAKIŞ:

Faşizm konusundaki en önemli yanlışlardan birisini geçmişte ve günümüzde sosyal demokrasi taşımıştır. Sosyal demokrasi 1920'ler ve 1930'lar Avrupasında, faşizmi «ciddiye alınacak bir tehlike» olarak görmemişti. Kimisine göre faşizm, «bir avuç maceracının» hevesi ve girişimi, kimisine göre ise bir kısım ara tabakanın, — küçük burjuvazinin —, «deklase olmuş unsurlarla, lumpenlerle vb.» birlikte sürdürdüğü bir hareket idi. Sosyal demokrasi, ikinci dünya savaşına dek, faşizmi ciddiye almamış, kendisi için tehlike görmemiş, kapitalist toplum için «a-

rızî ve geçici bir olgu» olarak değerlendirmişti. Oysa faşizm sadece sosyalist güçlere değil sosyal demokrat güçlere de saldırdı, daha önemlisi emperyalist bir savaş başlatarak bütün dünyayı kana ve ateşe, baruta, gözyaşına buladı.

Aradan geçen önemli tarihsel deneylere rağmen, sosyal demokrasi faşizmi hâlâ da, genellikle, «bir avuç maceracının» hareketi olarak görür ve göstermeğe çalışır. Sosyal demokrasinin, faşizme genel bakışı «bana dokunmayanın bin yaşasın» dır. Oysa, faşizm yılanı, sadece işçi sınıfına, geniş emekçi kitlelere değil, aynı zamanda tekelci sermayeden kaynaklanan ve destek gören sağ sosyal demokrasiye de saldırır.

Öte yandan, faşizm, bir kısım küçük burjuvazinin veya lumpenlerin hareketi, ya da bir takım sapık generallerin, subayların veya aynı paraleldeki sivillerin, işi değildir, doğrudan doğruya tekelci sermayenin en gerici, en şoven, en militarist, en gözü dönmüş, zorba kesimlerinin ve unsurlarının işçi sınıfı ve tüm halk güçleri başta olmak üzere, ülkedeki bütün demokratik güçlere karşı giriştiği bir saldırdır. Karşı-devrimci terörün, tüm burjuva demokrasisini yokedecek nitelikte azgınlaşmasıdır.

SAĞ SAPMANIN TESLİMİYETÇİLİĞİ

Faşizm konusundaki diğer bir yanılgı, işçi sınıfı biliminden sağa doğru bir başka sapmayı temsil eden politik eğilimlerde gözüktür. Onlar da, sosyal demokrasi kadar olmasa bile, faşizm tehlikesini önemsemezler. Faşizmin sınıfsal (tekelci burjuva) karakterini tanısalar bile ve faşizmle uzlaşmasalar bile, faşizme karşı etkili bir mücadele yürütmezler, bu gibi sağ sapma eğilimleri özellikle faşizmin iktidara geldiği, ama demokratik kurumları tümüyle ele geçiremediği dönemlerde böyle zararlı bir anlayış taşırlar. Faşizmin kendiliğinden gideceğini, gerici bir olgu olduğunu öne sürerler, ya da o rejimin faşist bir yönetim olmadığını iddia ederler. Yani özetle, bu gibi eğilimler, faşizme karşı tutarlı ve kararlı bir mücadele vermezler, faşizme karşı sağ taktikler izleyerek, onun yerleşmesine göz yumarlar, faşizm karşısında mütereddit ve kaypak kalırlar.

«SOL» SERÜVENCİLİK VE FAŞİZM

Faşizm konusundaki üçüncü önemli yanılgıyı, işçi sınıfı biliminden «sol»'a doğru sapmış olan, serüvenci eğilimler taşırlar. «Sol»-serüvenciler, dünya devrimci pratiğinde, geçmişte ve

günümüzde faşizm konusunda ülkeden ülkeye ve koşuldan koşula değişen anlayışlarla hareket etmişlerdir. Bu görüşlerin bugün Türkiye'de yaygınlaştırılmağa çalışıldığını gözönüne alarak, bu yanlışlıklar üzerinde önemle durmamız gerekiyor.

Serüvenci «sol»-kanat eğilimi, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında fark gözetmez. Faşizme karşı güncel demokratik haklar uğruna verilen mücadeleyi ya reddeder veya küçümser. «Sol»-sapmacıların bir kısmı «sürekli faşizm» teorisine inanırlar. Onlara göre her türlü burjuva diktatörlüğü faşizm'dir. Burjuva demokrasi ile faşizm arasında fark yoktur. Ya da, son zamanlarda ileri sürdükleri gibi, emperyalizme bağımlı azgelişmiş ülkelerde sürekli olarak faşizm vardır. Burjuva demokrasileri sadece Avrupa ülkelerine özgüdür. «Sol»-serüvenciler, burjuvazinin her türlü baskısını ve şiddetini faşizm olarak adlandırırlar.

Bu eğilimin temel yanlışlarından birisi de geçmişte ve günümüzde, faşizmi küçümsemek olmuştur. Evet, tıpkı sağ sapma gibi, «sol» sapma da faşizmi küçümser. Şöyle ki, bir ülkeye faşizm geldiği zaman, «sol» serüvenciler, artık kapitalizmin de sonunun geldiğini, bu nedenle, faşizme karşı mücadelede geniş kitleleri örgütle-

yip anti-faşist savaşa sevketmenin çok vakit kaybettireceğini, faşizmin ve egemen tekeli ke-simlerin güçsüz oldukları için faşizme başvur-duklarını, yoğun bir kitle mücadelesi olmadan da ani bir atakla bu rejimin devrileceğini ve dev-rimin başlayacağını iddia ederler. Yani mevcut durumu kendi serüvenci ve bilimsiz ideolojileri için bir deney alanı haline getirmek isterler. Kit-lelerden kopuk örgütlenmeler ve kitlelerden ko-puk şiddet eylemleri, bireysel terörizm yoluyla «sonuca» gitmek isterler. Bu da, gerçekte hem faşizmi önemsemekten, hem de kitlelere inanmamaktan kaynaklanır. Yani «sol» sapmanın karakteristiklerinden birisidir.

«Sol»-serüvenci eğilim, faşizme karşı mü-cadelede yöntem olarak da sosyalist eğilimden farklılaşır. Devrimci eylemi, kitlelerin örgütlü, kollektif mücadelesi olarak görmeyen, demok-ratik mücadeleyi küçümseyen, demokratik hak-lara önem vermeyen, serüvenci örgütlenmeleri ve eylemleri kendisine meslek edinmiş olan bu eğilim, tüm bu dünya görüşünün ve toplumsal mücadele anlayışının bir sonucu olarak serü-venci yöntemler kullanır. Sabotajları, suikastla-rı vb... yani dar grup aktivizminin maceracı yön-tem ve yollarını faşizme karşı mücadele diye ta-nır. Kitleleri faşizme karşı örgütleyip seferber

etmez. Faşizmin sadece ve sadece silahlı mücadele yolundan yıkılabileceğini söyler, üstelik böyle bir mücadeleyi de kitlelerin silahlı mücadelesi değil, kendi bireysel terörist silahlı mücadelesi biçiminde uygulamaya çalışır. Oysa faşizme karşı mücadele hem çok yönlü ve yordamlıdır. Ve, kullanılacak başlıca yöntemlerin, mücadele araçlarının tesbiti, kişilerin ve dar grupların değil, sınıflar dengesinin ve objektif koşulların durumuna, kitlelerin politikleşme düzeyine ve hazırlık derecesine vb. bağlıdır.

Dünya devrimci pratiğinde, faşizmin silahlı veya silahsız mücadele sonucunda yıkıldığı bilinir. Faşist bir rejimin **sadece** silahlı mücadele ile yıkılabileceği şeklinde bir kural yoktur. İkinci dünya savaşı sonunda birçok Avrupa ve Doğu Avrupa ülkesinde, faşizm silahlı yoldan yıkılmıştır. Buna karşılık, silahlı mücadele vermeden de faşizmin yenilgiye uğratıldığı pek çok durum olmuştur. (Örneğin, 1967-74 Yunan faşizmi, 12 Mart faşizmi, Lâtin Amerikadaki çeşitli deneyler, vb.)

Faşizme karşı mücadele türünü belirleyen şey, içinde yaşanan birçok objektif ve sübjektif koşul olmuştur. Ve en önemlisi, sol sapmacıların ve maceracıların iddia ettiklerinin ve yap-

tıklarının tersine, faşizme karşı başarıya ulaşmış olan silahlı mücadelelerin hiçbirisi, serüvenci ve goşist bir tarzda, ya da anarşist bireysel terörist yöntemlerle değil, örgütlü, disiplinli, merkezi güdümlü ve yaygın kitle savaşlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Görüldüğü gibi sağ sapma ile «sol» sapma faşizmi önemsememek konusunda objektif olarak birleşir. Birinci eğilim, faşizm karşısında pasifizm önerir ve egemen faşist yönetimin halkı ve tüm demokratik güçleri yıldırma politikasına şu veya bu şekilde çanak tutar, ikinci eğilim ise, intihar eylemlerine, maceracı kalkışmalara yeltenerek, karşı-devrimin daha da azgınlaşmasına, faşizmin daha da kökleşmesine bahane (karşı-propaganda malzemesi) hazırlar. Faşist propaganda, teröristlerin kitlelerden kopuk eylemlerini, kendi «meşrutiyeti» (!) için demagoji aracı olarak kullanır. Sol keskin lafazanlığı ne olursa olsun, «sol»-sapma eğilimi de, gerçekte — istemeyerek de olsa — faşizmin yaymak istediği yığınlık ve terör havasına yardımcı olur.

— Faşizm konusunda sağ ve «sol» sapma arasındaki diğer bir önemli benzerlik de, bu her iki eğilimin de burjuva demokrasisini idealize etmesi ve bir çeşit mutlaklaştırmasıdır. Sağ sapma eğilimi, fa-

şizm karşısında burjuva demokrasisine cankurtaran simidi gibi sarılır. Burjuva demokrasisini faşizmin «alternatifi olarak» mutlaklaştırır. Buna karşılık «sol» kanat revizyonizmi de her türlü burjuva baskısını faşizm diye adlandırarak burjuva demokrasisini idealize eder. Yani idealist bir şekilde «saf demokrasi» arar, bunu göremeyince de «sürekli faşizm» vb. gibi kavramları icadeder. Eylem ve yöntemce farklı da olsa «sol» sapma eğilimi bu noktada da sağ sapma ile aynı saftadır.

- Sağ ve «sol» sapma arasında anti-faşist mücadele bakımından diğer bir ortak yan da, en tutarlı ve sonuna kadar devrimci sınıf olan işçi sınıfı dışındaki güçlere bel bağlamalarıdır. Sağ sapma unsurları, liberal burjuvaziye, sosyal demokrasiye ve ilerici küçük burjuvaziye, faşizm karşısında büyük misyonlar önerirken, sol sapma eğilimi de, gene işçi sınıfı dışındaki bir avuç küçük burjuva aktivistine güvenir.
- Bu konuda başlıca farklılık ise sadece şudur: Sağ sapma eğilimi faşizme karşı geniş cepheyi, kuyrukçu bir tarzda an-

lar. Sol sapma ise, bunun karşıtı olarak sekte tutumlara girerek cepheyi daraltmağa, anti-faşist güçlerin bir kısmını ürkütüp kaçırmak, anti-faşist işbirliğini baltalamağa çalışır. (Bu son kaydettiğimiz olguya örnek olarak iç savaş öncesinde ve iç savaşta, İspanyol anarşistlerinin, anarko sendikalistlerinin ve Troçkistlerinin «bakkalların devletleştirmesini», küçük ve orta köylü topraklarının kamulaştırılmasını isteyen, katolik rahiplere saldırı ve suikastlar düzenleyen ve bazı ara tabakaları faşizmin saflarına iten tutumları gösterilebilir.)

Faşizm konusundaki yanlışların sergilenmesine, gerek anti-faşist mücadele gerekse Türkiye'de bu mücadelenin biçimleniş konusunda, sırası geldikçe yeniden değineceğiz.

FAŞİZMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

Sık sık belirttiğimiz gibi, faşizm, dünyada sosyalist devrimin gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkan bir tekelci burjuva egemenlik biçimidir. Bu nedenle, hiçbir faşist rejim emperyalizmden, uluslararası tekelci burjuvaziden ayrı tutulamaz.

Tekelci sermaye egemenliğinin en despotik türü olan faşizm, emperyalizmin en gerici belli başlı özellikleriyle yakından ilgilidir.

TEKELCİ SERMAYENİN EN AZGIN SALDIRISI OLARAK FAŞİZM:

Faşizm, her şeyden önce işçi sınıfının ve tüm emekçilerin politik ve ekonomik mücadelesine saldırır. Bunun için bütün demokratik hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmayı, kitleler üzerinde yoğun bir terör uygulamayı öngörür. Faşizm, bizzat burjuvazinin kendi yasalarını bile çiğnediği, burjuva demokratik hakları ve kurumları yokettiği bir tekelci burjuva zorbalığıdır. İşçi sınıfının ve diğer halk güçlerinin politik ve ekonomik örgütleri başta olmak üzere bütün devrimci, ilerici ve demokratik örgütler faşizmin baş hedeflerini oluştururlar. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğü faşizmin iktidara gelir gelmez ilk fırsatta tümüyle veya hemen hemen bütünüyle ortadan kaldırdığı demokratik hakların başında gelir.

Faşizm bununla da yetinmez, iktidara geldikten sonra, yerleşebilmek, despotizmini daha da derinleştirebilmek için burjuva demokratik kurumları yoketmeğe, burjuva devletin demokratik kalıntılarını da belli bir süreç içinde ele geçirmeğe koyulur. Değil sadece emekçi

halk güçlerinin politikalarını, aynı zamanda faşist olmayan burjuva siyasetlerini bile yasaklar veya ağır baskılar altına alır.

Faşizm, işçi sınıfının öncü politik güçleri yani sosyalist güçler başta olmak üzere bütün ilerici sınıf ve zümrelere, örgütlenmelere azgınca saldırdığı gibi, emekçi karakteri olmayan demokratik güçleri de baskı ve tahakkümü altına alır. Cezaevleri, işkencehaneler, siyasî polis nezarethaneleri, toplama kampları binlerce ve onbinlerce devrimci, demokrat ve yurtsever siyasî tutuklularla dolar, taşar. Özgürlükler üzerindeki yoğun yasaklamalar ve saldırılar, kitle halindeki tutuklamalardan, katliamlara ve jenositlere dek geniş ve kanlı bir zorbalığı içerir.

Faşizm kendisiyle uzlaşmayan, kendisine boyun eğmeyen her türlü siyasî ve ekonomik hareketi zor yoluyla sindirmeği amaçlar. Bütün politik uygulamalarını bu yönde yoğunlaştırır.

FAŞİZM PROPAGANDA PLANINDA BİR İDEOLOJİ DEĞİL BİR DEMAGOJİLER BÜTÜNÜDÜR

Faşizmin belli bir ideolojisi yoktur. Ülkeden ülkeye dönemden döneme değişen şekilde, faşizm, çeşitli «ideolojik» kalıplara ve safsatalara başvurur. Bu nedenle faşizmin ideolojisi yok-

tur, olsa olsa demagojisi vardır. Bir başka deyimle faşizm, en gerici tekелci burjuva kesimlerinin koşullara uygun olarak başvurduğu ve kullanıldığı en gerici egemen sınıf ideolojilerini bağrında toplamıştır. Bu nedenle, faşizm, esas olarak burjuva ideolojisinin en gerici biçimlenişi olmakla birlikte, kapitalizm öncesinden kalmış dincilik vb. gibi üstyapı akımlarını da çoğu kez yedeğine alır.

Liberal burjuva ideologları, faşizmi, bir ayrı düşünce sistemi gibi göstermeğe çalışırlar. Oysa, gerçekte, faşizm ayrı bir düşünce sistemi olmayıp, tekелci burjuvazinin sınıf egemenliğinin en despotik türünün, kendi zorbalığını sözde meşru kılmak için kullandığı en gerici demagojiler bütünlüğünden ibarettir.

Faşizmin ideolojik safsataları ülkeden ülkeye, dönemden döneme çeşitli değişiklikler göstermekle birlikte, tüm faşist rejimlerin başvurduğu bir kısım belli başlı demagojiler ve propagandalar vardır. Bunları kısaca görelim:

BURJUVA DEVLETİNİN YÜCELTİLMESİ VE KUTSANMASI:

Faşizmin en büyük demagojik ve karşıdevrimci propagandası «burjuva devletini yüceltip, mutakaştırmak»tır. Burjuvazi genel ola-

rak, burjuva demokrasilerinde bile, devleti sınıflarüstü bir aygıt olarak gösterip, onu kutsamağa çalışır. Burjuvazi bu şekilde, gerçekte, kendi egemenlik ve tahakküm aracı olan burjuva devletini mutlaklaştırırken, bu işi, üretim araçlarının özel kapitalist mülkiyetinin kutsanması ve dokunulmazlığı ile birlikte yapar. Bir başka deyimle, kapitalizmde üretim araçları, sayıları giderek azalan ellerde toplanmıştır. Buna karşılık üretimin sosyal ve ortaklaşa karakteri alabildiğine artmıştır. Bu nedenle, burjuvazi, ekonomik planda üretim araçlarının kapitalist mülkiyetini sürdürmek için, politik planda burjuva devletini kullanır. Burjuva devleti, kapitalist sınıfın kendi çıkarları adına ve kapitalist mülkiyet ilişkilerini sürdürmek için kullandığı araçtan başka birşey değildir. Burjuvazinin kapitalist mülkiyetle devleti birbirine paralel olarak kutsaması bundandır.

İşte faşizm altında bu devlet kutsaması had safhaya ulaşır. Faşizm devleti sadece sınıflarüstü olarak göstermekle kalmaz, aynı zamanda onu putlaştırır, kutsallaştırır. Devleti emekçi sınıflar ile sömürücü sınıflar arasında sınıflarüstü bir hakem olarak tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda, sadece faşist devleti elinde bulunduran zümre ve klikler dışında, emekçi karakterli ol-

sun yada olmasın, tüm sosyal sınıf ve zümrelerin bu devlete kayıtsız şartsız itaat etmelerini ister. Çünkü faşist rejimde, burjuva devleti, tüm burjuvazinin ve bütün sömürücü sınıfların bir aracı olmaktan çıkmış, sadece tekelci burjuvazinin en gerici, en zorba kesimlerinin şiddete dayanan bir diktatörlük aracı haline getirilmiştir. Faşizmin, kiliseyle işbirliği yaptığı koşullarda, devletin bu kutsanmasına dinsel ve doğüstü bir görünüm de kazandırılır. (Franko İspanyası yada Suharto Endonezya egemen faşist yönetimin din kurumları ile en gelişkin işbirliğine birer örnek olarak gösterilebilir. Buna karşılık Nazi Almanyasında faşizmin ile dinin böylesine sıkı bir işbirliğine rastlanmamıştır. Türkiye'deki 12 Mart faşizmi de cami ile gelişkin bir işbirliği yapamamış, hatta yer yer onunla da sürtüşmüştür.)

FAŞİZM, MİLLİYETÇİLİK VE ŞOVENİZM:

Faşizmin, bütün faşist rejimlere özgü ortak (değişmeyen) özelliklerinden birisi devletin aşırı ölçülerde yüceltilip, kutsanması ise, diğer belirgin sabit niteliği de aşırı derecede milliyetçiliği ve şovenizmidir.

Faşizm altında, egemen tekelci burjuva

zümresi ve onun emrindeki askeri, politik vb. gruplar, milliyetçiliği ve şovenizmi mümkün olan en ileri boyutlarına götürürler.

Faşizmin klasik örneklerinden olan Nazizm sadece milliyetçiliği ve şovenizmi aşırı ölçülerde güçlendirmekle kalmamış, aynı zamanda üstün ırk teorilerine başvurmuştur. Oysa faşist rejimlerin tümü üstün ırk teorilerine yaslanmaz. Milliyetçiliği ve şovenizmi sürekli körükler, o ulusun, üstün bir ulus olduğunu yaymağa çalışır, fakat kimi faşist rejimler, işi daha da ileri götürerek propagandalarını üstün ulus «tezine» değil, üstün ırk tezine dayandırır. (Nazizmin Ari ırkının üstünlüğünü ileri süren tezi ile Türkiye'de Pan-Turanizmi, yani Türk ırkının üstünlüğünü savunan demagojisi arasında büyük benzerlik vardır.)

İster açık ırkçılık gütsün, isterse propaganda planında Nazi tarzı bir ırkçılığı savunmasın, bütün faşist rejimlerin belirgin ortak niteliklerinden birisi aşırı milliyetçi ve şoven olmalarıdır.

Faşizmin aşırı milliyetçiliği ve şovenizmi, sadece düşünce planında kalmaz. Faşizm enternasyonalist düşünceye yani halkların kardeşliği ilkesine azgınca saldırır. Kendisinin iktidarda bulunduğu ülkenin ulusunun olağanüstü

özellikler taşıdığı demagojisini yaydığı gibi halkları halklara düşman edecek bir propaganda ve siyaset güder. Gerçekte, egemen faşist yönetim, o ulusun çıkarlarını savunmaz, sadece ulusun içinde çok küçük bir azınlığı temsil eden en gerici tekelci kesimlerle onların emrindeki kapıkullarının çıkarlarını, yani nüfusun, olsa olsa, yüzde birinin çıkarlarını, tüm ulusun çıkarlarıymış gibi gösterir. Kendi ulusunda güttüğü halk düşmanlığı ile yetinmeyerek, tüm dünya halklarına karşı düşmanlık duygularını bir kısım bilinçsiz emekçi kesimlerde ve özellikle ara tabakalarda, küçük burjuva katlarda yaymağa çabalar.

Eğer bir ülke toprakları üzerinde birden fazla ulus yaşıyorsa, egemen ulusun iktidara gelen faşist yönetimi, ezilen ulusa veya diğer ulusal azınlıklara karşı süregelen ırkçı, şoven ulusal baskıları had safhaya vardırıır. Örneğin bugün için canlı bir örnek verecek olursak, İran'daki monarşik faşist diktatörlük, hem Acem kökenli İran ulusunu alabildiğine ezmektedir, ama İran ulusu, ülkede kendisi ezen ulus durumunda olduğu için faşist Şah diktatörlüğünün İran'daki Kürt ve Türk (Azeri) ulusları üzerindeki ırkçı, şoven ulusal baskısı çok daha şiddetlidir.

Birden fazla ulusal topluluğun yaşadığı bir ülkede, ezen ulusun tekeci burjuvazisinin faşist yönetimi, daha önceden, burjuva demokrasisinde bile ezilen ulus üzerinde varolan ulusal baskıyı en keskin şovenizm ve ezen ulus milliyetçiliği ile aşırı boyutlara vardırır. Ezilen ulusun veya ulusal toplulukların ulusal ve demokratik hakları, özgürlükleri, dilleri ve kültürleri üzerindeki ezen ulus tahakkümünü, asimilasyon politikasını büsbütün pervasızca derinleştirerek sürdürür.

Tıpkı diğer konularda olduğu gibi bu konuda da, burjuva demokrasisi ile faşist diktatörlük arasındaki farkları görmek gerekir. Egemen ulusun burjuva demokrasisi biçiminde sürdürdüğü tekelci burjuva iktidarının ulusal baskısı ile, aynı tekelci burjuvazinin en gerici en şoven kesimlerinin uyguladığı faşist bir rejimin şovenizmi ve ulusal baskıları arasında fark vardır. Bu nedenle, ezilen ulus üzerindeki her türlü ulusal baskıyı faşizm ile özdeş tutmak doğru değildir. Ezilen ulus, hem burjuva demokrasilerinde, hem de faşist diktatörlüklerde kendi ulusal ve demokratik hakları için mücadele verir. Ama iki rejim arasındaki farklılıklar gözönünde tutulmazsa, hem ittifaklar politikası, hem de taktikler ve yöntemler bakımından önemli yanlışlara

düşülür. Ayrıca, ezen ulusun faşist tekeli burjuva iktidarı, bizzat kendisinin mensup olduğu ulusun da azılı düşmanıdır. O ulusun içindeki en geniş emekçi kitleleri ve hatta emekçi karakterli olmayan toplum kesimlerinin önemli bir bölümünü de baskı altına alır. Faşizmin başvurduğu aşırı gerici milliyetçilik ve şovenizm, sadece bir kısım küçük burjuva kesimlerini kandırmak için kullandığı demagojiden başka bir şey değildir.

FAŞİZM VE MİLİTARİZM

Faşist iktidarların bütün türleri askeri bir diktatörlüğe dayanır. Çünkü, bilindiği gibi, faşizm, tekeli sermayenin, emekçi kitlelere karşı en şiddetli saldırısını ve tahakkümünü temsil eder. Bu nedenle egemen burjuvazinin egemen baskı kurumlarından olan militarist-bürokratik mekanizma, bu faşist rejimlerde halka karşı saldırıya sevk edilir. Ordu ve polise dayanmayan bir faşizm sağlam dayanaklarından yoksun demektir. Normal burjuva demokrasilerinde de birer baskı aygıtı olarak kullanılan bu kurumlar, faşist diktatörlük altında, faşizmin her türlü gerici ve zorba yönetimine uyacak biçimde düzenlenir ve harekete geçirilir. Faşizme boyun eğmeyen general ve subaylar ordudan tasfiye edilir,

ordunun ve polisin kilit noktalarına, faşist diktatörlüğün tüm emirlerine harfiyen uyacak faşist yetkililer getirilir.

Faşizm sadece bu kadarla kalmaz, genel olarak **militarizmi** hızlandırır ve güçlendirir. Orduya büyük önem verir. Askerî harcamalar daha önce görülmedik biçimde artırılır. Askerî faaliyetlere, eğitimlere, tatbikatlara hız verilir. Askerî personel kadroları çoğaltılır. Profesyonel askerî kadroların aylıkları, ödenekleri vb. artırılır, yaşama ve tüketim koşulları geliştirilir. Merkezi propaganda olarak da militarizme büyük önem verilir.

Tek cümleyle özetleyecek olursak, faşizmin bütünleyici öğelerinden ve belirleyici özelliklerinden birisi **şovenizm** ise, onun da ikiz kardeşi **militarizm**'dir.

FAŞİZM SAVAŞ ve BARIŞ

Faşizmin şovenist ve militarist karakterine bağlı olarak savaşçı ve barış düşmanı anlayış da faşizmle birlikte güçlendirilir. Faşizmin savaşçı karakterinin en klasik örnekleri İkinci Dünya Savaşındaki Alman, İtalyan ve Japon faşizmleridir.

Ama faşist rejimler, bugün çoğunlukla az gelişmiş ülkelerde Amerikan emperyalizmine

bağlı olarak tezgahlanmakta ise de, emperyalist burjuvazinin dŸnya barışına karşı gŸttŸđŸ dŸřman siyasette kendilerine dŸřen gŸrevleri de yerine getirirler.

Başka bir ifadeyle, faşizm sadece Ÿlke içinde gerici, saldırgan ve şoven-militarist bir politika gŸtmekte kalmaz, uluslararası ilişkilerde de barış dŸřmanı ve savaş kundakısı bir politika gŸder. Faşizmin dış politikasının savaşçı karakteri, tekrar belirtelim ki, emperyalizmin militarist ve savaşçı karakterinden bağımsız değildir. Geçmişte, Nazi Almanyası, Mussolini İtalyası vb. o Ÿlkelerdeki egemen faşist finans guruplarının çıkarları adına dŸnyayı kana ve ateşe boğmuşlardı. BugŸn hiçbir metropol Ÿlke-
de faşizm yoktur, faşist rejimlere emperyalizme bağımlı, azgeleşmiş veya orta geleşmişlik dŸze-
yindeki kapitalist Ÿlkelerde rastlanmaktadır. (İran, Endonezya, şili, Arjantin veya bugŸn varolmayan Portekiz, Yunanistan, TŸrkiye faşizmleri vb. gibi...) Fakat bugŸnkŸ koşullarda da ABD işbirlikçisi faşist rejimlerin savaş kışkırtı-
ısı, barış dŸřmanı politikalarının altında yatan egemen çıkarlar ortaktır. Ŗrneđin bugŸnkŸ İran, Endonezya ve şili faşizmleri, o Ÿlelerde ve bŸlgelerde hem Amerikan emperyalizminin çıkarlarını temsil etmektedirler, hem de egemen

tekelci gruplarinkini. Ve bu çıkarlar sadece o ülkelerin içinde değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde de geçerlilik taşımaktadır.

Faşizm, İkinci Dünya Savaşı ile insanlığı kana, baruta ve gözyaşına boğmuştur. 46 milyon insanın ölümüne, bunun en az üç katı insanın yaralanmasına, sakat kalmasına yol açmıştır. Günümüzde, sosyalist sistemin güçlenmesi ve dünya barış ve güvenliğini sağlamak için gerçekten samimi ve yoğun çabalar sürdürmesi nedeniyle, faşizm olgusu, İkinci Dünya Savaşında olduğu gibi dünya barışını tehdit edememektedir. Ama emperyalizme bağımlı faşist rejimler, emperyalist burjuvazinin dünya halklarına karşı en gerici askeri ve politik mevzileri olarak varlıklarını sürdürmekte, yani dünya barışını tehdit eden, emperyalizmin dünya çapında silahlanmasına olanak oluşturan, ayrıca bölgesel düzeydeki emperyalist savaşları (haksız savaşları) kışkırtan ve uygulayan yönetimler olarak dünya barışının karşısında, savaş kundakçılığının yedeğinde durmaktadırlar.

Bu nedenle, faşizme karşı mücadele sadece bir demokrasi, sadece bir bağımsızlık mücadelesi olmayıp, aynı zamanda barış mücadelesini de içermektedir. Bu noktayı, anti-faşist mücadele bölümünde tekrar ele alacağız.

ÖZET:

Faşizmin temel karakteristiklerini özetlersek:

- Egemen tekelci burjuvazinin en gerici, en şoven en emperyalist kesimlerinin açık şiddete dayanan diktatörlüğüdür.
- Yani faşizm olgusu emperyalizmden bağımsız değildir.
- Faşizmin baş hedefi işçi sınıfıdır, sosyalist güçlerdir. Fakat diğer halk güçleri ve halktan olmayan bazı toplum kesimleri de faşizmin boy hedefleri arasındadır.
- Faşizm, devleti mutlaklaştırır, sınıflarüstü gösterir, yüceltir ve kutsallaştırır.
- Faşizm şiddetli derecede milliyetçidir, şovendir, militaristtir. Halkların Kardeşliği ilkesinin en azılı düşmanıdır.
- Faşizm, aynı zamanda dünya barışını tehdit eden bir rejimdir.
- Tek cümleyle özetleyecek olursak, faşizm, işçi sınıfı düşüncesi ve enternasyonalizmi başta olmak üzere, dünyanın tüm devrimci ve demokratik, ilerici güçlerinin, emperyalizme bağlı en amansız düşmanıdır.